

Bellende secretaresse heeft wél afgeleid verschoningsrecht

Taru Spronken

bijzonder hoogleraar Verdediging in strafzaken en advocaat te Maastricht

Fokke Fernhout

onderzoeker Faculteit der Rechtsgeleerdheid Universiteit Maastricht²

Uit het vonnis van de Rechtbank Alkmaar van 1 juli 2003¹ – gemeld in Orde van de Dag van 18 december jl. – zou kunnen worden afgeleid dat de secretaresse van een advocaat geen verschoningsrecht heeft als ze een afspraak maakt met een cliënt. Volgens Taru Spronken en Fokke Fernhout is dit een betreuenswaardige uitgljijer van de rechtbank.

Aan sommige beroepen hecht de wetgever zo’n belang, dat zelfs de waarheidsvinding in strafzaken achter wordt gesteld bij de onbelemmerde uitoefening van die beroepen. De advocatuur behoort onbetwist tot die vertrouwensberoepen. Wie bijstand van een advocaat nodig heeft, moet vrijuit kunnen spreken zonder te hoeven vrezen dat de aan zijn raadsman verstrekte informatie later elders belandt. Die door de wet geboden bescherming behoort bij de rechter in goede handen te zijn. Helaas heeft de Rechtbank Alkmaar dit vertrouwen geschaad.

ALKMAARSE SECRETAESSE

De Rechtbank Alkmaar moest oordelen over het volgende geval. De telefoonlijn van verdachte werd afgeluisterd. Op een gegeven moment belt hij met zijn advocaat voor een afspraak en krijgt hij de secretaresse aan de lijn. Hij geeft aan de secretaresse een telefoonnummer op waarop hij bereikt kan worden. Big Brother luistert mee en gaat ook tappen op dit aan de secretaresse opgegeven nummer. Dat levert – kennelijk – bewijs op tegen verdachte. Ter zitting wordt aangevoerd dat de officier van Justitie de beginnende van een goede procesorde heeft geschonden en dus niet-ontvankelijk moet worden verklaard, dan wel dat het desbetreffende materiaal als onrechtmatig verkregen van het bewijs moet worden uitgesloten.

Het wettelijk kader wordt gegeven door art. 126aa lid 2 Sv, dat voorschrijft processen-verbaal en andere voorwerpen (bijvoorbeeld de optische schijven waarvan de tapkamers uitpuilen) die mededelingen ‘behelzen gedaan door of aan een persoon die zich op grond van artikel 218 zou kunnen verschonen indien hem als getuige naar de inhoud van die mededelingen zou worden gevraagd’ te vernietigen. Indien het gaat om mededelingen aan een verschoningsgerechtigde die (volgens de officier van Justitie) niet onder het verschoningsrecht vallen, kan voeging bij de processtukken slechts plaatsvinden na van de rechter-commissaris verkregen machtiging.

De rechtbank maakt korte metten met het verweer en overweegt: ‘Aan een secretaresse van een advocaat komt onder bepaalde omstandigheden een verschoningsrecht toe, namelijk *wanneer zij optreedt als verlengstuk van de raadsman*. Het afgeluisterde gesprek, dat slechts ging over een afspraak tussen verdachte en zijn raadsman, heeft zij echter niet als zodanig gevoerd, dus komt haar in zoverre geen verschoningsrecht toe.’ Met andere

woorden: in de visie van de rechtbank is deze secretaresse geen verschoningsgerechtigd persoon, omdat zij in casu niet optrad ‘als verlengstuk van de raadsman’.

PROTHESECRIERIUM

De verschoningsgerechtigden van art. 218 Sv kunnen moeilijk alles zelf doen en laten zich daarom in de uitoefening van hun werkzaamheden bijstaan door anderen. Die medewerkers krijgen daardoor vertrouwelijke informatie, die onder het verschoningsrecht van hun opdrachtgever valt. Om het verschoningsrecht niet tot een wassen neus te maken, zal dus ook aan die medewerkers het verschoningsrecht moeten worden toegekend. Dat wordt het ‘afgeleid verschoningsrecht’ genoemd. De omvang van het afgeleid verschoningsrecht wordt bepaald door de omvang van het verschoningsrecht van de opdrachtgever.³ Het criterium dat de rechtbank toepast, namelijk of de secretaresse al dan niet optreedt als verlengstuk van de advocaat (laten we zeggen: ‘het prothesecriterium’), is in literatuur of rechtspraak niet terug te vinden. De secretaresse van een

Het criterium van de rechtbank of de secretaresse al dan niet optreedt als verlengstuk van de advocaat, is in literatuur of rechtspraak niet terug te vinden

advocaat heeft het verschoningsrecht met betrekking tot in de uitoefening van haar werkzaamheden verkregen informatie, indien en voorzover dit verschoningsrecht ook aan de advocaat zou toekomen. Een aanvullende eis, te weten dat zij ook nog eens het verlengstuk moet zijn van de advocaat, bestaat niet en valt ook niet te rijmen met de ratio van het afgeleide verschoningsrecht.

Wat de rechtbank met haar criterium bedoelt is bovendien niet erg duidelijk. Een secretaresse die een afspraak maakt voor een advocaat is kennelijk niet zijn 'verlengstuk', maar wanneer is zij dit wel? Als zij een afspraak afzegt? Of als ze een boodschap overbrengt, anders dan het afzeggen van een afspraak? Of kan ze aan de telefoon helemaal niet het verlengstuk van de advocaat zijn? Het is allemaal flauwekul.

Bij toepassing van het juiste criterium zou de zaak anders zijn afgelopen. In beginsel valt alle door een geheimhouder van of door toedoen van zijn cliënt verkregen informatie onder het verschoningsrecht. Dat geldt zeker voor diens persoonlijke gegevens. Een als getuige gehoorde advocaat hoeft derhalve het adres, verblijfplaats of telefoonnummer van zijn cliënt niet mede te delen. Dat geldt daarom ook voor zijn secretaresse. Dat betekent dat het betrokken proces-verbaal en/of de optische schijf meteen had moeten worden vernietigd. Nu dat niet is gebeurd kan redelijkerwijs geen andere sanctie volgen dan bewijsuitsluiting.

MISKLEUN

De uitspraak van de rechtbank heeft de nodige aandacht gekregen in de pers. Dat is jammer, want door zo'n uitgljier mag niet de indruk ontstaan dat contacten met het personeel van een geheimhouder niet onder de bescherming van de vertrouwensberoepen vallen. De rechtbank had kunnen weten dat het Hof Amsterdam, dus het hof dat in hoger beroep over haar beslissingen oordeelt, er een andere opvatting op na houdt. Exact dezelfde casus (een afgeluisterd telefoongesprek tussen een verdachte en de secretaresse van zijn raadsman over een afspraak) leidde het hof immers tot het oordeel dat het Openbaar Ministerie vanwege het afgeleide verschoningsrecht van de secretaresse van dat gesprek geen gebruik had mogen maken.⁴ De Rechtbank Alkmaar heeft niet gemotiveerd aangegeven waarom zij tot een andere beslissing is gekomen. Dat valt gelet op de huidige stand van zaken in de jurisprudentie ook niet te motiveren, want onzes inziens is het prothesecriterium op niets, of op zijn best op drijfzand, gebaseerd. ●

NOTEN

- 1 NJ 2003, 684; er is geen hoger beroep ingesteld.
- 2 En zie noot 3.
- 3 Zie Taru Spronken en Fokke Fernhout, in Melai-Groenhuisen c.s., *Het wetboek van strafvordering*, suppl. 136, art. 218, aant. 9 en 14.
- 4 Hof Amsterdam 9 september 2002, *Nieuwsbrief Strafrecht* 2002, 284.

Is ze wel 'verlengstuk' als ze een boodschap overbrengt, anders dan het afzeggen van een afspraak? Of kan ze het aan de telefoon helemaal niet zijn? Allemaal flauwekul